

Német kölcsönszók a felsőöri magyarság nyelvében.

A felsőöri magyarság érintkezése a környező néemetséggel minden valószínűség szerint egyidejű az itteni honfoglalással, vagyis a területnek a magyarság részéről történő birtokbavételével. Ez az érintkezés kezdetben csupán külsőleges lehetett, a portyázó határőrök találkozása, összetűzése;¹ idővel azonban a néemetség mind nagyobb és nagyobb térhódításával az egymással való érintkezés mind sűrűbbé, a kapcsolatok mind mélyebbé váltak. Ez a viszony fokozódott egész napjainkig, s betetőződött e terület német fennhatóság alá jutásával.

A több évszázadra visszanyúló kapcsolatok nyomai természetesen erősen meglátszanak a felsőöri magyarság nyelvében is; a német kölcsönszók száma ma már olyan ijesztően magas, hogy szinte már túl van azon a határon, amit egy nyelv tisztaságának, sőt életének veszélyeztetése nélkül elbírhathat.

A kölcsönös nyelvi hatás, s így a kölcsönszók átvétele mindjárt az első kapcsolatok idején megindulhatott, azt azonban, hogy ez a folyamat a XIX. század végéig milyen erősségű volt (népnyelvi szövegeink Felsőörből egész a XX. század elejéig nincsenek), pontosan eldönteni nem tudjuk. A nemesi előjogokkal körülbástyázott, a környező néemetséggel ekkor még nem keveredő felsőöriek zárkózott, büszke, az idegen „gyütt-ment“-eket lenéző magatartásából mindenesetre arra következtethetünk, hogy az átvétel mértéke csak a legszükségesebb fogalmakra korlátozódott, s nem nagyon léphette túl a köznyelvben is megtalálható kölcsönszók mennyiségét. Ezt a feltevésünket igazolja Varga Ignácnak az 1900-as évek elejéről való szógyűjteménye (Nyr. XXXII, 176—7). Ő a korabeli népnyelvi iránynak megfelelően „tájszó“-kat, tehát érdekes, színes, a köznyelvtől eltérő szavakat gyűjtött; szógyűjteményében ennek ellenére alig találunk néhány német kölcsönszót (*bóg, komat, kornabék, pancsór, esengül, sleiferfa*). A sok idegen szó Varga Ignácnak pedig minden bizonnyal feltűnt volna, annál is inkább, mert ma a Felsőörrbe vetődő

¹ Vö. Kovács Márton, A felsőöri magyar népszízet: Település és Népiségtörténeti Értekezések. 6. sz. 12. kk. (A szerk.)

idegennek néhány feltűnő hangtani érdekesség mellett azonnal a német kölcsönszók és kifejezések nagy tömege, valami furcsa zagyvaság ragadja meg a figyelmét. Sőt V a r g a I g n á c szókincsgyűjteménye mellett közölt szövegeiben (Nyr. XXXII, 176—84) is alig akad német kölcsönszó.

A belső és külső adottságok megváltozása, a nemesi öntudat teljes elszunnyadása, az uralomváltozás, ezen a téren is új helyzetet teremtett. A nemzeti öntudatra sohasem nevelt felsőöri magyarság egy része, elsősorban az iparosság, munkás-ság, napszámos réteg, de a földműves fiatalság jórésze is úgy akart menekülni a kisebbségi sorstól és érzéstől, hogy a többséghez igyekezett hasonlítani nemcsak külsőleg, azzal, hogy lehetőleg kereste társaságukat, hogy igyekezett hasonlóan öltözködni, viselkedni, táncolni, dalolni, hanem belsőleg, főképpen nyelvben is. Vagy egyszerűen németül beszélt ez a réteg már nemcsak a többséggel, hanem egymás között is (a lakosság nagy többsége már a megszállás előtt beszélte a környező hienz-dialektust), vagy legalább is beszédjébe igyekezett minél több idegen szót, kifejezést vegyíteni. Így alakult ki azután a felsőöri fiatalság ajkán valami csodálatosan kevert nyelv, s így indult meg a német szavaknak, kifejezéseknek a felsőöri nyelvbe való olyan gátnélküli beáramlása, amely ma már aligha tartóztatható fel, s amely elsöpréssel fenyegeti az egész nyelv-szigetet.

Ebben a dolgozatomban még hozzávetőlegesen sem adom a felsőöri népnyelv teljes német kölcsönszó-készletét. Csak a mindennapi életből adom a legközönségesebbeket, az általánosan ismerteket, ezek közül is lehetőleg azokat, amelyek a köznyelvben kevésbé ismeretesek. Az említett fiatalság nyelvének bővebb vizsgálata, az egyes iparágak szókincsének összegyűjtése természetesen megsokszorozná ezek számát, hisz az ipar szókincsében s a technika szavaiban a német hatás még jobban érezhető.

Az egyes szókkal kapcsolatban közlöm a kérdéses szó valószínű köznyelvi megfelelőjét, illetőleg osztrák-bajor alakját. Ez utóbbi adatokat M e l i c h J á n o s n a k Német vendégszók (Budapest, 1895) című munkájából vettem. Bár a felsőöri német kölcsönszók elsősorban a környező hienz, illetőleg stájer dialektusból valók, ilyen tájszógyűjtemény híján meg kellett elégednem a köznyelvi, illetőleg a közelebbi osztrák-bajor alakokkal való összevetéssel.¹

Mostani szókincsközlésemben kissé eltérek az eddigi gyakorlattól: címszóként nem közlök köznyelvi alakot, ugyanis

¹ Rövidítések: *fn.*: főnév. — *hsz.*: határozószó. — *irod.*: irodalmi alak. — *isz.*: indulatszó. — *mn.*: melléknév. — *ném.*: német. — *nyj.*: nyelvjárási alak. — *osztr. baj.*: osztrák-bajor. — *tn. i.*: tárgyatlan ige. — *ts. i.*: tárgyas ige.

az itt felsorolt szavak túlnyomó nagy többségének egyszerűen nincs köznyelvi alakja.

ábá *hsz.*, ugyan' (dorgáló, rosszaló kifejezés). *Esik ez essüő. Ábá, nē beszi nekēm, jev víget jemēhecc! Ábá, loszkejn, nē székád má!* — Vö. ném. *aber*.

abriktul (-ok, abriktusz, abriktununk, abriktut, abriktujj, abriktujjá ~ abriktujjál, abriktujjon, abriktunyi) *ts. i.*, ver, megfenyít'. *Mikor dzsüttem haza, ippēg akkor abriktuta űaszt e szēgin dzserēkēt.* — Vö. ném. *abrichten*.

ájnslóg (-ot, -dzsa) *fn.*, boroshordó bűdöskövezésére való kénlap, kénrudacska'. — Vö. osztr. baj. *ainschläch* (Melich, i. m. 9).

áliē (-t, -ja) *fn.* 1. ,erdőben mérnökök által kijelölt út'. *Ha ez embēr ez áliēm vígig mēdzs, ippēk küjut e domp telejire. Ez áliēn nēm lēhel szekereznyi, mer mētēr magas e fűjj.* 2. ,két mérnöki út közötti erdőrészt'. *Ez erdüöket kümírtik áliēgba. Édzs áliē kiētszáz öl.* — Vö. ném. *allee*.

baktēr (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) *fn.*, ,éjjeliőr'. *Jez ojjam, mind ē kizs baktēr.* — Vö. osztr. baj. *wachter* (Melich, i. m. 11).

baktul (-ok, baktusz, baktununk, baktut, baktujj ~ baktujjá ~ baktujjál, baktujjon, baktunák, baktuná ~ baktunál, baktuna, baktunyi) *tn. i.*, ,éjszakázik'. *Mid baktusz it fēnt, feküdzs lē, iszē má tá ifjē is jemūt.* — Vö. ném. *nyj. wachen*.

bángli (-t, -ja) *fn.*, ,kisszekér'. — Vö. ném. *wagenlein*.

batri (-t, -k, -ja) *fn.*, ,elemlámpa'. *E kizs batridat hoz, mer igⁿ sötíd van.* — Vö. ném. *batterie*.

bédēr (-t, -ék) *fn.*, ,vihar, zivatar'. *Hajcsátog be e ludakat ez űolba, mer dzsüm valami bédēr, osztán űádzsom veri űiket.* — Vö. ném. *wetter*.

bēkkēr (-t, -ék, -dzsē, -dzsék) *fn.*, ,ébresztőóra'. *Ím mas nēm hallom mēg, mikor csönög e bēkkēr.* — Vö. ném. *wecker*.

békni *fn.*, ,hosszúkas kenyér'. — Vö. ném. *wecken*.

berukkul (-ok, berukkus, berukkununk, berukkut, -rukkujj ~ -rukkujjá ~ -rukkujjál, -rukkujjon, -rukkunák, -rukkuná ~ -ruk-kunál, -rukuna, -rukunyi) *tn. i.*, ,katonai szolgálatra bevonul'. *Lakodalomba vűótam, ész dzsüt, hodzs be kē rukkunyi.* — Vö. ném. *rucken, rücken* (Melich, i. m. 60).

bincsül (-ök, bincsz, bincsununk, bincsütiē ~ bincsütiél, bincsüt, bincsüjj ~ bincsüjjé ~ bincsüjjél, bincsüjjön, bincsü-niē ~ bincsuniel, bincsunö, bincsunyi) *tn. i.*, ,szerencsekívánatot mond'. *Rigēn, emikor elűösször kesztek aratnyi, e legöregeb mindig bincsüt.* — Vö. ném. *wünschen*.

buóg (-ot, -ok, -dzsa, -dzsok) *fn.*, ,mérleg'. *Kűhozom e buógot, és megmírēm, mēnnyi.* — Vö. ném. *waage*.

bross (-ot, -a) *fn.*, ,melltű'. — Vö. osztr. baj. *brosch* (Melich, i. m. 17).

cájg (-ot, -dzsa) *fn.*, ,ruhaanyagfajta'. — Vö. ném. *zeug*.

cēkkēr (-t, -ék, -dzsē, -dzsék) *fn.*, ,szatyor'. *Fog mēg ē picint*

e cëkkër fülit, had öncsem bele jeszt e möddzset. Édzs egisz cëkkër uzsonád vütt ez aratuóknak. — Vö. ném. zecker, zeger, zäcker (Melich, i. m. 21).

cëlli (-t, -k, -jē) fn. ,papírszeletke'. Valami kis cëllire pejkk fejrtam án. — Vö. ném. zettel.

ciha (-át, -ák, -ája, -ájok) fn. ,huzat' (párna-, dunyha-). Csek údzs dühöddzseték ott ez údzsba, hodzs e cihát jerepessziték, akkor fasszutok án! — Vö. ném. zieche.

cimet (-ét, cimeccsē) fn. ,fahéj'. — Vö. ném. zimmet.

cokkumpokk hsz. ,mindenestül'. Nekēm cokkumpokk innejj etakarodds! — Vö. ném. sack und pack (Melich, i. m. 18).

cólli (-t, -k, -ja, -s) fn. ,rendetlen, piszkos kisleány'. — Vö. ném. südel (Melich, i. m. 21).

cujspájz ~ csujszpájz (-ot, -ok, -za) fn. ,főzelék'. E borsuó-cujspájzná jop sē kē. — Vö. ném. zupsaise.

curikk isz. ,vissza, hátrafelé' (állatterelő szó). — Vö. ném. zurück.

curikkul ~ crukkul (-ok, curikkusz ~ crukkus, curikkut ~ crukkut, curikkujjon ~ crukkujjon, curikkuna ~ crukkuna, curikkunyi ~ crukkunyi) tn. i. ,hátrál'. Uáddik crukkut, miég belemēnt ez árogbá. — Vö. ném. zurück.

cvidēr (-t, -en) mn. ,kedvetlen'. Jez e nadzs is, mikor beteg vuót, ojan cvidēr vuód, de jez ažiēr inkább alutt. — Vö. ném. zuwider, ném. nyj. zwider.

dēpuó (-t, -k, -ja -jok) fn. ,faraktár'. E sjuógorod e Mikluós e dēpuóba jár. Ū maga e dēpuóba jár, e dzserékék mēk sjuógának. Vö. ném. depot.

dózni (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,cigarettatárca'. Má mēk huā tēltiték e dóznimat! Rá 'karog dzsjuójtannyi, osztán nincs sahun! Vö. ném. dose.

dritli ~ tritli (-t, -jē) fn. ,hámfa'. — Vö. ném. trittel.

druccás (-sal, -san) mn. ,dacos, akaratos'. Miēr vacs tē mindig ojan ē kizs druccás? — Vö. ném. trotz.

druccul (-ok, druccusz, druccul, druccujj ~ druccujjá ~ druccujjál, druccujjon, druccunák, druccuná ~ druccundl, druccuna, druccunyi) tn. i. ,dacol'. Ímvelem kölök nē druccuj, mer igēm mēgbányod! — Vö. ném. trotz, trotzen.

észcájg (-ot, -dzsa) fn. ,evőeszköz'. Nekēm ez észcájgot mēktörüjjilek, mijelüött e kalánozsba tésziték! — Vö. ném. esseuge.

jakabunt (-ot, -ok, jakabunca) fn. ,csavargó'. Vidzsász tē jakabunt, miég lēforrázlak. Jez ez íhetellem jakabunt nēm akar lēfekünnyi. — Vö. ném. vagabund.

járá (-át, -ák) fn. ,egyházközség'. Juó fára án ažiēr ez üöri. Vö. ném. pfarre.

járli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,pólya, mellyel sérült testrészt szoktak betekerni'. — Vö. oszt. baj. fäsch'l (Melich, i. m. 27).

fasszul (-ok, fasszus, fasszul, fasszujj ~ fasszujjá ~ fasz-

szujjál, fasszujjon, fasszunnák, fasszuná ~ fasszunál, fasszuna, fasszunyi) tn. i. ,szorul, kikap'. Cseg dzsüjje haza apát, fasszusz tē tülö. — Vö. ném. fassen.

fédër (-t, -dzsē) fn. ,rügö'. E koma kocsijába jetörött e fédër, a지어 nēm akardzsa odaannyi. — Vö. ném. feder.

fédërbájsz fn. ,síkpor'. — Vö. ném. federtweiss.

fiérhang (-ot, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,függöny'. — Vö. ném. Vorhang.

firis (-set, -sen) mn. 1. ,gyors, koránkelö'. De firisz vadzs muā ! 2. ,hideg'. Múta mēgmerték e kutankat, mindig ojan juó firisz bend e viz. — Vö. ném. frisch.

fiérma (-át, -ák) fn. ,cég'. É gráci fiérma vettē át, uām mēg léigett. — Vö. ném. firma.

födër (-t, -dzsa) fn. ,apa'. — Vö. ném. vater.

fráj mn. ,szabad'. Huónap má dilután nicstü fráj lészék. — Vö. ném. frei.

frësszül (-ök, frësszusz, frësszününk, frësszüt, frësszüjj ~ frësszüjje ~ frësszüjjeél, frësszüjjon, frësszüniek, frësszünie ~ frësszünieél, frësszünö, frësszünéjék, frësszünyi) ts. i. ,mohón eszik, zabál'. — Vö. ném. fressen.

früstük (-öt, -csö, -csök) fn. 1. ,reggeli'. Juó vuóna má ē kis früstük ! 2. ,a reggeli ideje'. Jeszt e kis sorkat früstükre lëvágdzsok. — Vö. ném. Frühstück.

fuszëkli (-t, -ja, -k) fn. ,zokni, rövidszárú harisnya'. — Vö. ném. fusssockel (Melich, i. m. 32).

fukszi (-t, -ja, -jok) fn. ,sárgaszínü lö'. — Vö. ném. fuchs.

gang (-ot, -dzsa, -dzsok) fn. ,folyosó'. E gabonádzsákak hetëccaka ott állottak e gangba, ha csek e tik kü nēm piëkkütö, e jene sē nyút hozzá. Aszonta, hodzs ojjā hosszú gang vam, mesztjé-láp kelltē eddzsig vígibü e másigba mēnyyi, ot hideg vízbe mozdannyi. — Vö. ném. gang.

gëmä isz. ,menyünk'. Na, gëmä, mēnyünk ! — Vö. ném. geh mann.

grájful (-ok, grájfusz, grájfününk, grájfut, grájfujj ~ grájfujja ~ grájfujjál, grájfujjon, grájfünák, grájfüná ~ grájfünál, grájfuna, grájfünák ~ grájfünáják, grájfunyi) ts. i. ,elcsen, ellop'. Jez e büdös kölök tēnnap megin grájfud valamit e kertnyitáson. — Vö. ném. greifen.

gugli (-t, -k, -ja) fn. ,agyaggolyó' (gyermekjáték). Ad vissza e guglimiëkat. — Vö. ném. kugel.

guglihupf (-ot, -ok, -csa) fn. ,bábakenyér, kuglóf'. — Vö. ném. Gugelhupf.

guórtni (-t, -k, -ja) fn. ,öv'. — Vö. ném. gürtel, gurt.

gránic (-ot, -ok) fn. ,országhatár'. — Vö. osztr. baj. graniz (Melich, i. m. 34).

dzsánkli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,könnyü, nyári dolmány'. Hozzátok kü e dzsánklimat, rámvészem, igē hideg van. E szabúókat keresem, nēm tuóm huā rakták mast úket, ē dzsánklit akarog

vēnni jeh helēt e dūómá helēt, mer ha csek ē kicsint is meleg van, éccerre csupa luzsd vadzsok. — Vö. ném. nyj. *janker, jankerl* (Melich, i. m. 39).

hájbli ~ hájbëlli (-t, -k, -ja) fn. ‚kis gyermekfökötő‘. — Vö. ném. *haube*.

hájzli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ‚árnyékszék‘. *Ojjam bűdös, mind e hájzli.* — Vö. ném. *häuslein*.

hëkszt (-ët) fn. ‚boszorkány‘. *Hát jez e vj hëkszt mit keres itt?* — Vö. ném. *hexe*.

hergott (hergoccsa) fn. ‚Úristen‘. (Káromkodásban használatos, többnyire az Úristen szóval együtt.) *Në dobájj! Hergoccsát e pofádnak, rohad verbung.* — Vö. ném. *Herrgott*.

hjëbíér (-t, -ëk, -dzsë, -dzsëk) fn. ‚lopó‘. — Vö. ném. *heber*.

himpjér (-t) fn. ‚málna‘. — Vö. ném. *himbeer* (Melich, i. m. 37.)

himpjérszoft (-ot) fn. ‚málnaszörp‘. — Vö. ném. *simbeersaft*.

hózi (-ot, ja) fn. ‚nadrág‘. (Csak gyermeknadrágra mondják). Vö. ném. *hose*.

höznrögër (-t, -dzsa) fn. ‚nadrágtartó‘. — Vö. ném. nyj. *hosentrager*.

hüzli ~ hüzni (-t, -k) fn. ‚cigarettafüve‘. — Vö. ném. *hülse*.

ja hsz. ‚igen‘. *Hát apát hazadzsüt má?* — *Ja!* — Vö. ném. *ja*.

jágër (-t, -ok) fn. ‚vadász, erdész‘. — Vö. osztr. baj. *jager*, irod. *jäger* (Melich, i. m. 39).

káppëlli (-t, -ja) fn. ‚a cipő orrát beborító bőrdarab‘. Vö. ném. *kappel* (Melich, i. m. 41).

kápszli (-t, -k) fn. ‚gyutacs‘. — Vö. ném. *kapsel* (Melich, i. m. 41).

kászli (-t, -k, -ja) fn. ‚konyhaszekrény‘. *Ha valami marad, uász maj be kë tēnni e kászliba.* — Vö. ném. *kasten, kastel* (Melich, i. m. 40).

këvékk isz. ‚távozz, menj innen‘. *Ábá, këvékk! në áj ez utamba!* — Vö. ném. *geh weg!*

kikli (-t, -k, -jë, -jëk) fn. ‚szoknya‘. *E kis kiklijt kü këjek tūdannyi, má igën künyüöttö. Űösze szëttë e sok rjépát, ojjä sáros csizmákje, cafatos kiklibe, hosz szinte roz vüót rántznyi.* — Vö. ném. *kittel*.

kifli (-t, -k, -jë) fn. ‚félholdalakúra meggörbített péksütemény‘. — Vö. osztr. baj. *kipfli* (Melich, i. m. 42).

kiszli ~ kisztili (-t, -k, -jë, -jëk) fn. ‚gazdasági célokra használt láda‘. *Összötöröt mindër recsepocsára, e kiszlik csek ür röpütek.* — Vö. ném. *kiste*.

klöäd (-ot, -ok, klöäddzsa) fn. ‚egybeszabott női felsőruha‘. *Vëdzsëm partikát, uäbbü lëd vüóna ë klöäd mëg ëdzs elekötüö.* — Vö. ném. *kleid*.

knájf (-ot, -csa) fn. ‚dikics‘. — Vö. ném. *kneif*.

khëgli (-t) fn. ‚kugli, — V teke‘.ö. ném. *kegel*.

komat (-ot, *komacsa*) fn. ,vállhám, háminga'. — Vö. ném. *kummel*.

kornabiékk (-ét) fn. ,borókafenyő'. *E Kerügdomb nyugotom behuāgat e Nadazsra, rigēn e fēmiris elüöcs csupa bazuót, kornabiék mēk tūske vuót.* — Vö. ném. nyj. *kranawett, kranabit*.

kuóstál (*kuóstát, kuóstájjon, kuóstána*) tn. i. ,kerül valamibe'. *Uász mēkkiérdēszetēt tülö, mit kuóstál.* — Vö. ném. *kosten*.

kráhhelli fn. ,pezsgölimonádé'. — Vö. ném. *kracherl*.

kriégli (-t, -jē) fn. ,söröskorsó'. — Vö. ném. *krügel*.

krucifiksz isz. ,határozott jelentése nincs, csak káromkodásban fordul elő'. *Hergot krucifiksz!* — Vö. ném. *kruzifix*.

kvint (-ét, *kvincse*) fn. ,súly'. *E mázsátu jezēk e dzserēkēk mēgim biztos jehorták valahuā e kvinteket.* — Vö. ném. *quint*.

láfcigli (-t) fn. ,a rúd jobboldalára fogott ló gyeplőszára, melyet a rúd baloldalára fogott ló hámfájához kötnek'. *Ha e csikuót fogod be, láfcigit kē tēnnyi, mer uász igēm buta jédüös.* Vö. ném. *laufzügel* (?)

láfsritt fn. ,futólépés'. *Na, láfsrit, szēdd öszö e nyúlag bocskorát, mer ha má id vuóná is kísēm vuóna.* — Vö. ném. *laufschritt*.

látsprēhhēr fn. ,hangszóró'. — Vö. ném. *lautsprecher*.

loābli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,zsemlye'. *Tormást inkáp cseg vī sūf loāblibu lēhecs csinányi.* — Vö. ném. *laib*.

lógēr (-t, -ok) fn. ,raktár'. *E fák má ez erdüöm mind ojal lógērögba vannak öszöragvuā.* — Vö. ném. *lager*.

loszkejn isz. ,engedd, hagyd'. *Ábá, loszkejn, nē székád má!* — Vö. ném. *lass gehen*.

lusztház ,kis kertiház'. fn. *E fák tetjire csinátunk ē kis luszthászjfélit, onnaj lēszuógát e tēlēsön.* — Vö. ném. *lusthaus*.

lusztig mn. ,vidám'. *Ojjal lusztig vuót, mīē nēm dzsüttjē je?* — Vö. ném. *lustig*.

májsztēr (-t, -ok, -dzsa) fn. ,mester'. *Hát jebbe mēg mēlik-tēg vuót e májsztēr? Nadzs májsztēr vacs tē!* — Vö. ném. *meister*.

májtēr (-t) fn. ,habarcs'. *Mer hodzs meszelēk, ē kis májtērt is kējek kevernyi, lēdūt e fal, be akarom csinányi.* — Vö. osztr. baj. *mälter* (M e l i c h, i. m. 49).

mantli (-t, -ja) fn. 1. ,köpeny'. *E mantlidat jevühetniēd velet, háthocsha essüō lēssz.* 2. ,kerékpár külső gumija'. — Vö. ném. *mantel*.

márc fn. ,méhsör'. — Vö. ném. *malzbier* (M e l i c h, i. m. 49).

maródi mn. ,beteges, gyengélkedő'. *É pár nap úta má ijjem maródi.* — Vö. osztr. baj. *maródi* (M e l i c h, i. m. 50).

masina (-át, -ája) fn. ,cséplőgép, gép'. *E masinát elüōb nēm ösmertik, má il lehettem tisz-tizēnkjēt esztendüös, mikol lēt Üörbe masina.* — Vö. ném. *maschine*.

másli (-t, -k) fn. ,szalagszoró'. — Vö. ném. nyj. *maschl* (M e l i c h, i. m. 50).

mëgmjërkül ts. i. ,jeggyel ellát' (ruhát a név kezdőbetűivel). — Vö. ném. *merken*.

molkëráj fn. ,tejcsarnok'. *Múta mëgvan e molkëráj, nëm igel lehet tejet kapnyi.* — Vö. ném. *molkerei*.

mujdër fn. ,édesanya'. — Vö. ném. *mutter*.

must (-ot, *muscsa*) fn. ,gyümölcsbor'. *E must mëg job mind e bor, mer legaláp savanyúó.* — Vö. ném. *most*.

muszájn tn. i. ,kell'. *Ojjam vides e rit kúsüö felë, nëm lehet oc cipüöbe járnyi, muszájn csizmát huznyi.* — Vö. ném. *muss sein*.

mutër (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,anyacsavar'. *E kormányon e mutërt mëk kë huznyi.* — Vö. ném. *mutter*.

nájgiëri mn. ,kíváncsi'. *Csek ë fejjüërnip lehet jennyire nájgiëri.* — Vö. ném. *neugirig*.

nokkëlli (-t) fn. ,galuska'. *Szaggazs bele e levezsbe jeszt e nokkëllit!* — Vö. ném. *nockerl*.

nózi (-t, -ja) fn. ,orr' (csak a gyermeknyelvben használatos). — Vö. ném. *nase*.

oldi mn. ,öreg' (inkább csak állatra mondják). *Na, të vin oldi, tán uárrább mënnié!* — Vö. ném. *alt*.

összörihtül ts. i. ,szekeret szükséges kellékekkel felszerel'. Vö. ném. *richten*.

pákli ~ *pákkëlli* (-t, -ja) fn. ,csomag'. *Hozs ë pákkëlli dzsuójtüót izs veled, nincs ë szál së ithon.* — Vö. ném. *pack, packen*.

pancsuór fn. ,meleg, kurta nőikabát'. — Vö. ném. *bonjour* (Melich, i. m. 15).

pantalan fn. ,hosszú nadrág'. — Vö. ném. *pantalons*.

patron fn. ,töltény'. — Vö. ném. *patrone*.

pëkkëlli (-t, -jë) fn. ,kis edény'. *Jüó vüóna mazs valami kis pëkkëlli, emibe beletëhetniëm jeszt e kenyüöt.* — Vö. ném. *becken*.

perepli (-t, -k, -jë) fn. ,esernyő'. *Pereplid vüdzsetëg veletëk, mer könnyem mëglëhet, hodzs essüö lësz, jënek igën csunyám van.* — Vö. ném. nyj. *paraplü*.

piëlli (-t, -jë) fn. ,vékony, fehérszínü szalag'. — Vö. ném. nyj. *bertl* (Melich, i. m. 54).

piëlli (-t, -jë) fn. ,összekötött kis csomó'. *Olvassátok mëg e palántot, ëddzs-ë piëllibe százat kössetëk.*

pintiër (-t, -ëk) fn. ,hordókészítő'. *Valami üöri vüöt ez öregapcsa, sujsztër vacs pintiër, nëm tudom.* — Vö. ném. nyj. *pintër*, irod. *binder* (Melich, i. m. 54).

pitli (-t, -jë) fn. ,víztartó faedény' (az istállón tartott állatokat szokták itatni belőle). — Vö. osztr. baj. *büttele*, irod. *bütte* (Melich, i. m. 55).

pittül (*pittüt, pittüjjon, pittünö, pittünyi*) ts. i. 'kezét össze-
telve kér'. No, *pittüj szípën, akkor kabz valamit.* — Vö. ném.
bitten.

plé (-*t*) fn. 'bádog'. — Vö. ném. *blech.*

plotni (-*t, -ja*) fn. 'a takaréktűzhely felső lapja'. *Ez uomát
mög lehet mas sütnyi e plotnin is, élik hjé.* Vö. osztr. baj.
plattn, irod. platten (Melich, i. m. 55).

plúcër (-*t, -dzsa*) fn. 'öblös, hasas korsó'. — Vö. ném.
nyj. *plutzer.*

pokk (-*ot, pokcsa*) fn. 'csomag'. *Uaz után e dzserék után
këjog valami pokkod vünnyi.* — Vö. ném. *pack.*

pokkul (-*ok, pokkusz, pokkununk, pokkut, pokkujj ~ pok-
kujjá ~ pokkujjál, pokkujjon, pokkunák, pokkuná ~ pokkunál,
pokkuna, pokkunyi*) ts. i. 'csomagol'. *Nëm szuót ë szuót së,
összöpokkut, jemënt.* — Vö. ném. *pack.*

prëkkëlli (-*t*) fn. 'darabka'. *Van ot fokhajma is, mezs bele
ë három-nics prëkkëllit, hat puhujjon.* — Vö. ném. *bröckel.*

prokli ~ prokkëlli (-*t*) fn. 'kemény csomó'. *Igën nacs
kemim prokkëllik vannak jebbe e kásába, rosszu fűösztitëk.* —
Vö. ném. *brocke, brockerln.*

prëmzül (-*ök, prëmzusz, perëmzününk, prëmzüt, prëmzüjj ~
prëmzüjjjë ~ prëmzüjjjël, prëmzüjjjon, prëmzünjëk, prëmzünjë ~
prëmzünjël, prëmzünö, prëmzünyi*) tn. i. 'fékez' (kerékpáron).
*Mikor dzsüttem lë e Cukrázdombru, hëjjába prëmzütem, údzs
dzsüttem be, mind e motor.* — Vö. ném. *bremsen.*

prëzbuóst fn. 'préssajt'. — Vö. ném. *presswurst.*

prigli (-*t, -k, -jë*) fn. 1. 'dorong'. *Maj ez erdüörü hozog
valami prigit slájfërfának.* 2. 'méter hosszúságúra felvágott,
hasítatlan gömbfa'. — Vö. ném. *prügel.*

puccul (-*ok, puccusz, puccununk, puccut, puccujj ~ puc-
cujjá ~ puccujjál, puccujjon, puccunák, puccuná ~ puccunál,
puccuna, pucunyi*) ts. i. 'tisztít'. *Hëjjába pucculom, jes sohas ë
lësz tiszta.* — Vö. ném. *putzen.*

puruszli (-*t, -k, -ja*) fn. 'mellény' (férfi- és női ruhadarab). —
Vö. ném. nyj. *prustl* (Melich, i. m. 57).

putton (-*t, puttonnya*) fn. 'víztartó faedény' (az istállón
tartott állatokat szokták itatni belőle). — Vö. ném. *butte.*

rámul (-*ok, rámusz, rámununk, rámut, rámujj ~ rámujjá ~
rámujjál, rámujjon, rámunák, rámuná ~ rámunál, rámuná,
rámunyi*) ts. i. 'takarít, rendez'. *Egisz Isten áldotta nap más
nëm csinál, mjr rámul mëg rámul.* — Vö. ném. *räumen.*

rédli (*t, -jë*) fn. 'sütőnyílás a takaréktűzhelyen, ahová
a tepsit betolják'. *Ez ír rédlim, múta mëkcsinátattok igë szípë
süt.* — Vö. Nyr. VIII. 47.

rékli (-*t, -k, -jë*) fn. 'könnyű, női kabát'. — Vö. osztr. baj.
reckl (Melich, i. m. 58).

riĕn ~ *rĕĕn* (-*t*, -*ek*, *riĕnnyĕ* ~ *riĕnnye*, *riĕnnyek* ~ *riĕnyek*) fn. ,sütőnyílása takaréktűzhelyen, ahová a tepsit betolják'. *E rĕĕmbü hum van e triĕfjĕszli, uarra akarom e tepsit tĕnnyi.* — Vö. ném. nyj. *rĕrn* (Melich, i. m. 58).

rihtigi mn. ,igazi'. — Vö. ném. *richtig*.

rompul (-*ok*, *rompusz*, *rompununuk*, *romput*, *rompujj* ~ *rompujjá* ~ *rompujjál*, *rompujjon*, *rompunák*, *rompuná* ~ *rompunál*, *rompuna*, *rompunyi*) tn. i. ,dörömböl, zörög'. *Dzserĕk nĕ rompujj aszontam, iszĕ kütöröd ez ablakot.* — Vö. ném. *rumpeln*.

rukszokk fn. ,hátizsák'. — Vö. ném. *rucksack*.

sámĕlli (-*t*, -*k*, -*ja*) fn. ,zsámoly'. *Űj rĕndössen uazon e sámĕlĕim, mer lĕhĕmbölöksz rúla.* — Vö. osztr. baj. *schaml* (Melich, i. m. 61).

sarabul (-*ok*, *sarabusz*, *sarabut*, *sarabujjon*, *sarabuna*, *sarabunyi*), füvet sarlóval levagdos'. *Ēdzs ojjal liánka hodzsan tunná rĕndössĕl lĕaratnyi, csek lĕsarabujja.* — Vö. osztr. baj. *schrappen* (Melich, i. m. 61).

sĕkli (-*t*, -*jĕ*, -*jĕk*) fn. ,tarkaszínű tehén'. — Vö. ném. *schecke*.

sĕĕrbĕlli ~ *sĕĕrbli* (-*t*, -*k*) fn. ,éjjeli'. — Vö. ném. *scherbe*.

sengül (-*ök*, *sengüsz*, *sengününk*, *sengüt*, *sengüjj* ~ *sengüjjĕ* ~ *sengüjjĕl*, *sengüjjön*, *sengünĕk*, *sengünö*, *sengünyi*) ts. i. ,ajándékoz'. *Īm bizo nĕm sengülöm oda sĕnkinek, inkább maradzsor rajtam.* — Vö. ném. *schenken*.

sĕĕrül ~ *sĕĕrül* (-*ök*, *sĕĕrűsz*, *sĕĕrűnünk*, *sĕĕrüt*, *sĕĕrűj* ~ *sĕĕrűjĕ* ~ *sĕĕrűjĕl*, *sĕĕrűjjon*, *sĕĕrűnĕk*, *sĕĕrűnö*, *sĕĕrűnyi*) ts. i. ,kapával füvet a föld színén levág'. *Nĕm lĕhet mĕkkapányi rĕndössen, ippĕk, hodzs ez embĕr e fűjjet, ĕ kicsint lĕsĕĕrűli.* — Vö. ném. *scheren*.

sifli (-*t*, -*k*) fn. ,mézeskalács'. — Vö. osztr. baj. *schiff* (Melich, i. m. 62).

simli (-*t*, -*jĕ*) fn. ,szürkeszínű ló'. — Vö. ném. *schimmel*.

sintĕr (-*t*, -*ĕk*) fn. ,kutyapécér, gyepmester'. *Eki kucsán nincs szájkosár, e mezdüöm e sintĕr összöszĕdi űket.* — Vö. osztr. baj. *schinder* (Melich, i. m. 62).

slájjĕr (-*t*, -*dzsa*) fn. 1. ,szekereken alkalmazott dörzsfék'. 2. ,vándorköszörűs'. — Vö. ném. *schleifer*.

slájm fn. ,hurut'. — Vö. ném. *schleim*.

slampos (-*sat*, -*san*) mn. ,rendetlen'. — Vö. ném. *schlamp*, *schlampe*.

smĕĕrgli ~ *smĕĕrkli* (-*t*, -*jĕ*) fn. ,csiszolópapír'. — Vö. ném. *schmirgel*.

smĕĕrül (-*ök*, *smĕĕrűsz*, *smĕĕrűnünk*, *smĕĕrüt*, *smĕĕrűj* ~ *smĕĕrűjĕ* ~ *smĕĕrűjĕl*, *smĕĕrűjjon*, *smĕĕrűnĕk*, *smĕĕrűnĕ* ~ *smĕĕrűnĕl*, *smĕĕrűnö*, *smĕĕrűnyi*) ts. i. ,zsiroz, a játékos kezére játszik' (kártyajátékban). *Smĕĕrűj, tĕdzsĕ bele ĕ tizest!* — Vö. ném. *schmieren*.

snájdër (-t, -ok, -dzsa) fn. ,szabó'. *Uáz e dök snájdër úcs fuótoszta mēg e nadrágotat, hodzs má kü ísz szakatt.* — Vö. ném. *schneider*.

snopsz fn. ,pálinka'. — Vö. ném. *schnaps*.

spájz (-ot, -za) fn. ,éléskamra'. *Údzs vészēm eszre, mēgin járd valamēliktēk e spájzba, e szalánnába igēm beleherkjēt.* — Vö. ném. *speisekammer*.

spenglēr (-t, -ék) fn. ,bádogos'. — Vö. ném. *spengler*.

spannul (-ok, spannus, sapnnununk, spannut, spannuj ~ spannujjá ~ spannujjál, spannujjon, spannunák, spannuna, spannunyi) ts. i. ,feszít' (kötelet). *E rudazuókötelet mēk kē spannunyi, nē rázuóddzsanak e kivik.* — Vö. ném. *spannen*.

spriccēr (-t, -ék) fn. ,fröccs'. *Ím bizo, ha je is mēnek, nēm igē szoktam többet, mind ē spriccēt, ha mēgiszok.* 2. ,rövid ideig tartó kis zápor'. *Mīg mēkszárothat, csek ē kis spriccēr vuót.* — Vö. ném. *spritzer*.

spuārhiēt (-ēt, -ék-, spuārhiēccsē, spuārhiēccsék) fn. ,takaréktűzhely'. *Tēnnap od vuótam e papná, e Pá Lajosnéviē, e spuārhiētēt nisztēk mēg, mer ű is ojjant akar csinátatnyi.* — Vö. ném. *sparherd*.

spuārkássza (-át) fn. ,takarékpénztár'. *E Mujsszēr spuārkásszája is mēgbukott.* — Vö. ném. *sparkasse*.

spuārunul (-ok, spuārusz, spuārununk, spuārunut, spuārunuj ~ spuārunujjá ~ spuārunujjál, spuārunujjon, spuārunák, spuāruna, spuārununyi) ts. i. ,takarékoskodik, megtakarít'. *Ez íllemes embēr uārra törekszik, hodzs mēnniē többet tudzson összöspuārununyi, mer ha mēgvínül, akkor kísűő lēssz.* — Vö. ném. *sparen*.

srájtli (-t) fn. ,tisztázatlan, mitikus lény'. *E srájtli ojjam, mind ē nyüsztrenk tikfi.* — Vö. ném. *schrat*.

sriē ~ sriég fn. ,ferde, ferdén'. — Vö. ném. *schräg*.

stámpelli (-t) fn. ,pálinkás pohár'. — Vö. ném. *stampel*.

stanclic fn. ,papírzacskó'. *Tēd bele jebbe e stanclicbe uāsz e pípitíért, mer külömbe mēkporosul, jebbe maj küszárod.* — Vö. ném. *stanitzel*.

stángli fn. ,rúd, pózna'. — Vö. ném. *stange, stengel*.

stempli fn. ,pecsét'. — Vö. ném. *stempel*.

stészli (-t, -jē) fn. ,a tengely végére erősített vaskupak, amely megakadályozza, hogy a tengelyről a kerék lecsússzék'. — Vö. ném. *stössel(?)*.

stikli fn. ,csíny'. *Asz hiszēm, mēgim valami stiklics csinát.*

stráff (-ot, stráfcsa) fn. ,sáv, csík'. *Szük stráffokat hincsetēk, könnyeb lēssz összögērablányi.* — Vö. ném. *streife*.

stráfful (-ok, stráffusz, stráffununk, stráffut, stráffujjon, stráffuna, stráffunyi) ts. i. ,erdőben szanaszét heverő, levágott fákat lovakkal egy helyre vontat'. *Nēm lēhet ojjan könnyem mēgrakuódnnyi, stráffunyi kē.* — Vö. ném. *streiffen*.

strájdul (-ok, strájdusz, strájdul, strájdut, strájdуйj ~ strájdуйjáj ~ strájdуйjájál, strájdуйjon, strájdunák, strájduna, strájdunyi) ,civakodik, veszekszik'. It strájdutak má edzs uóra hosszat majnem. — Vö. ném. streiten.

strájdulyószik ~ strájdulyódik (strájdulyószok ~ strájdulyódok, strájdulyószo, strájdulyósznunk ~ strájdulyódnunk, strájdulyódott, strájdulyóddzson, strájdulyódna, strájdulyódneyi) tn. i. ,civakodik, veszekszik'. Hodzs jezék nem tunnak összöfjényi, mindik strájdulyósznak it mind e cigánok. — Vö. ném. streiten.

stráng (-ot, -dzsa) fn. ,istráng'. — Vö. ném. strang.

strimfli ~ strimfi (-t, -k, -jě) fn. ,hosszú harisnya'. Miér huzod lē e strimidjéket, tē fakabunt, iszē mēkfázo! — Vö. ném. strümpfel (Melich, i. m. 65).

súběr (-t, -dzsa) fn. 1. ,szekérgát'. 2. ,sütökemence tolózárja'. — Vö. ném. schuber.

subiksz fn. ,cipómáz'. — Vö. ném. schuhwichse.

sublat (-ot, sublaccsa) fn. ,kihúzható fiókokkal ellátott láda'. — Vö. ném. schublade.

sultēr fn. ,váll'. Jeszt e zsákot fē kē segitennyi nekēm sultērra. — Vö. ném. schulter.

szórc (-ot, -ok, -a, -cok) fn. ,melles férfikötény'. Közsd elejbiéd inkább ez í szórcomat, nē koszud összö mind e ruhádat. Ehodzsgl lészurta e disznót, mēg e szórcsa is mim vír lét. — Vö. ném. schurz.

sujsztēr (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,cipész'. Vüd je e sujsztērho e csizmámat, mēk kē fejjényi. — Vö. ném. schuster.

sujsztērájj fn. ,cipézműhely'. — Vö. ném. nyj. schusterei.

szákkelli (-t, -ja) fn. ,kis zsák'. — Vö. ném. sackel.

szoft (-ot, szofcsa) fn. ,zsiros lé, melyben hús sült'. Öndz rá jeszt e szoftot e kurumpira, jüó süós. — Vö. ném. saft.

szótlēr (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,szijgyártó'. Hējyába huszta be e szótlēr e rudas komaccsát, mast is csek fődörgüli e nyakát. — Vö. ném. sattler.

szótlērájj fn. ,szijgyártóműhely'. Vö. ném. nyj. sattlerei.

tékkelli (-t, -jě) fn. ,gyermektartó'. Vidzsázzatok, uāz e kizs dzserék lē nē rugdzsa magáru e tékkellit, nē hodzs nekēm mēkfázzon, e fene mēgēheti. — Vö. ném. decke, deckel.

tisljēr (-t, -ěk) fn. ,asztalos'. — Vö. ném. tischler.

tölmēr (-ěk) fn. ,bolond, értelmetlen, ostoba'. Jaj, de töll mēr ē dög vacs tē is!

trampli mn. ,nehéztetű, mamlasz'. — Vö. osztr. drämp (Melich, i. m. 67).

trjěfjészli (-t, -k, -jě, -jěk) fn. ,háromláb'. E rjěmbü hum van e trjěfjészli, uārra akarom e tepsit tēnni. — Vö. ném. dreifuss.

tringöld fn. ,borravaló'. — Vö. ném. trinkgeld.

troccsul (-ok, troccsusz, troccsununk, troccsut, troccsujj ~ troccsujjáj ~ troccsujjájál, troccsujjon, troccsunák, troccsuna, troccs-

csunyi) tn. i. ,pletykázik, beszélget'. *Jez is hun troccsul kiséő estiélig.* — Vö. ném. *tratschen*.

trójtli fn. ,félkegyelmű, számár'. — Vö. ném. *trottel*.

vájdling (-ot, -dzsa) fn. ,nagyalakú tál'. — Vö. ném. nyj. *weidling*.

vinkli fn. ,zúg, sarok'. *Uabbu e vinklibü, mihánt ë kicsint fölhűösödik, mindzsá essüő léssz.* — Vö. ném. *winkel*.

videhákli (-t, -ja) fn., ~ alakúra meggörbített erős drótdarabka, mellyel az elszakadt láncszemet helyettesítik'.

zsiétër (-t, -dzsë) fn. ,fejökanna'. — Vö. osztr. baj. *sechter* (M e l i c h, i. m. 69).

zsumpor (-t, -ok) fn. ,szalmából font nagyobbfajta szakajtó'. Vö. osztr. baj. *sumper* (M e l i c h, i. m. 70).

Kolozsvár.

Imre Samu.